

Generaties

Maarten Morel

Generaties

De appel valt niet ver van de boom...

WITSAND UITGEVERS

Een boek van Witsand Uitgevers

www.witsand.be

© Witsand Uitgevers en Maarten Morel, 2021

D/2021/12.051/7 – NUR 770, 801 – ISBN 978-94-9293-481-9

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij op papier, in fotokopie, mechanisch, elektronisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	7
De Groote Oorlog	8
De stamboom	13
Het doopfeest	27
Het huwelijk	56
Moekes missie	73
Een nieuw leven	90
Het bezoek	117
Het examen	148
Kikkers uit dezelfde kreek	170
De huwelijksverjaardag	177
Een rijkswachter sterft staande	197
Tussen waar en waan	216
Moeders sterven niet	247
Een magistraal verhaal	261
Souvenirs van een leven	280
De herdenking	305
Hendrik 200	338
Mijn dank...	352

Inleiding

Bij de adel zijn gearrangeerde huwelijken al eeuwenlang scheidung en inslag. Ze hebben als bedoeling de familiale bezittingen te beschermen. De nazaten bewegen zich tussen gegadigden van dezelfde rang, wat de kans vergroot dat het ene kapitaal het andere vindt. Vermogende burgerfamilies kopiëren vlijtig deze beschuttende adellijke reflex en streven ook huwelijken met gelijkgestemden na, door hun kinderen niet te laten trouwen met de eerste de beste gelukszoeker op wie ze verliefd worden. Omdat de rede het vaak haalt van de passie, wordt het patrimonium bewaard van generatie op generatie.

De familie Schrijvers is wars van elke uitgekende huwelijkspolitiek, omdat er geen familiebezit is dat tegen verbrokkeling beschermd hoeft te worden. Omdat de passie het vaak haalt van de rede is trouwen bij hen een zaak van liefde. Van generatie op generatie.

De Groote Oorlog 1917

Hendrik Schrijvers behoort tot de intellectuele elite van zijn dorp. Met zijn fiere houding, zijn rechte rug en zijn gebeitelde hoofd dat recht op zijn stevige romp staat, straalt hij trots en eergevoel uit. Zijn krachtige verschijning geeft anderen het gevoel dat ze kleiner zijn dan hij, letterlijk én figuurlijk. Hij compenseert dit oncomfortabele gevoel bij zijn toehoorders ruimschoots door op gulle wijze zijn wijsheid met hen te delen ‘tot welzijn van de hele maatschappij’. Zijn streven om anderen kennis bij te brengen beschouwt hij als zijn geestelijke roeping. Door zijn onverdeelde aandacht voor zijn gesprekspartner en zijn open geest, die elk idee een eerlijke kans geeft, voelt zijn toehoorder zich bij elk woord begrepen. Hij benadert mensen vanuit nieuwsgierigheid, niet vanuit een oordeel. Zijn eigen visie verkondigt hij krachtig maar niet agressief, duidelijk maar niet overdonderend. Hij ondersteunt zijn woorden met vloeiende, open en ronde gebaren van zijn armen, die de lucht om hem heen beroeren en die een overtuigende dynamiek geven aan zijn betoog, waardoor hij een grote impact heeft op allen die met hem in contact komen.

‘Henri, het is je godverdomse plicht als huisvader je gezin in veiligheid te brengen. Zorg goed voor mekaar en vergeet ons niet.’

Hendriks zoon Henri, getooid in zijn beste pak, met hoed en paraplu, zit als een trotse koetsier vertrekkenklaar op de overladen platte boerenkar. Hij is in het gezelschap van zijn vrouw Elisa en hun zes kinderen.

‘Hier, een erfstuk van de familie,’ zegt Hendrik.

De patriarch overhandigt de vluchteling een gouden horloge

aan een zilveren ketting, waarin de familienaam is gegrift.

‘Draag dit familiestuk met eer, zoals ook mijn vader en grootvader dat hebben gedaan. Zij leerden me trots te zijn op wie ik ben en op de naam die ik heb geërfd. Mijn vader ramde het er bij mij in dat deze nalatenschap verplichtingen en verantwoordelijkheden met zich meebrengt: die van menselijkheid, oprechtheid, rechtvaardigheid, eergevoel en verbondenheid.’

Hij pauzeert heel even en kijkt Henri strak aan.

‘Mijn zoon, deze waarden zijn het fundament van de familie Schrijvers. Mijn vader kreeg ze mee van zijn vader en hij vond het van levensbelang mij op te voeden met deze ethische idealen. Ik deed hetzelfde met jou en ik geef je hier en nu de opdracht deze gouden waarden onveranderd en onverminderd door te geven aan jouw kinderen en kleinkinderen en erover te waken dat zij op hun beurt hetzelfde doen met hun nakomelingen. Zodat deze waarden bewaard en beleefd worden van generatie op generatie. Heb vertrouwen in u zelve!’

‘Hendrik, ga je écht niet mee?’

‘Nee, Elisa. Het is mijn plicht om onze mooie zaak hier recht te houden. Bovendien zou een oude man als ik jullie vlucht alleen maar vertragen.’

De ochtendlijke stilte bij dit schrijnende afscheid, de plechtstatigheid waarmee Hendrik zijn aangrijpende boodschap declameert, de dramatische intensiteit ervan, maar bovenal de tranen die niemand ooit voorheen bij hem heeft gezien, ze bekleeden allemaal zijn woorden met het aura van een afscheid voor altijd. Een laatste vaarwel. Een eeuwig amen.

Trots, statig en uiterlijk onbewogen, maar met een stevige accolade, bedoeld om zijn veruitwendigde verdriet te verbergen, stuurt de imposante vader zijn zoon met zijn gezin ver weg van het ongenadig verwoestende oorlogsgeweld dat de Westhoek overspoelt.

Henri, Elisa en hun zes kinderen, van wie de jongste amper enkele maanden oud is, zijn klaar voor de vlucht naar het veilige Frankrijk. Het Brabants boerenpaard, aangespannen tussen de twee naar voor stekende balken van het inspan, getooid met het prachtig blinkende gareel en een opgepoetst lederen borsttuig, trekt de kar op gang terwijl het wiegt met zijn zware hoofd. Het voertuig is volgeladen met door stevige dekzeilen beschutte huisraad. Tussen de lading op de volgeladen wagen zitten de op hun best uitgedoste kinderen, onder de hoede van Elisa, die alles stevig onder controle heeft.

Na een ellendig lange reis in moeilijke omstandigheden landt het vluchtende gezin in Sartrouville, een klein dorp in de regio Île-de-France. Ondanks de hartelijke ontvangst in de open armen van een vreemde familie voelen ze zich er gedegradeerd van burgers met aanzien en welstand tot verdreven verworpenen in een onbekende omgeving. De landverhuizers voelen zich beroofd van de organische binding met hun geboortegrond, de dierbare aarde die de wortels van hun verleden voedt. In de afschuwwekkende leegte waarin ze met dramatische hevigheid zijn geworpen schuilt geen belofte van een toekomst.

Alsof het fatum nog niet bevredigd is, slaat het keihard toe. Het ergste lot dat een ouder kan meemaken, het verlies van een kind, overvalt hen. De loopgraven in hun Westhoek en aan de Somme zijn ideale broeihaarden voor allerlei epidemieën. De Spaanse griep slaat verwoestend toe en de medische wereld noch de militaire overheden, en allermint de onwetende bevolking, zijn in staat adequaat te reageren. Marie, hun veertienjarige oudste dochter is één van de tachtig miljoen slachtoffers van de epidemie. Door de steun, de troost en het oprechte meeleven van hun gastgezin bij dit verscheurende verlies realiseert het

gezin Schrijvers zich steeds meer dat deze vriendelijke familie vrienden geworden zijn, die hen in deze moeilijke tijden zonder vaderland of thuis belangeloos en met open armen hebben ontvangen. De geboorte van Marcel, amper een maand later, verstevigt hun band. Uit de smeltkroes van verscheurend verdriet en verborgen vreugde groeit bij het gezin het besef dat de warmte die hen te beurt valt een verwerkelijking is van een van de familiale waarden die Hendrik hen heeft meegegeven: menselijkheid. De uiterst penibele context waarin deze kernwaarde tot hen doordringt zorgt voor een determinerende heftigheid, waardoor ze deze waarde voor de rest van hun leven koesteren en uitstralen als rolmodel voor de volgende generaties.

Enkele maanden na de wapenstilstand onderneemt de geteisterde familie de lange terugtocht naar hun 'haardstede'. Van de trots en de noblesse die de familie bij het vertrek uitstraalde rest slechts de verpersoonlijking van een schamel hoopje ellende. De rijkelijk gevulde boerenkar die de trotse koetsier Henri vaardig bestuurde – hij was één met zijn statige paard, dat zich bewust was van zijn waardigheid en met opgeheven hoofd de wagen trok – is vervangen door een eenvoudige stootkar, gevuld met een pover stapeltje huisgerei. De kinderen zijn gekleed in afgedragen kledingstukken met te grote petten en verstelde schoenen. Het is een tafereel van miserie, smart en kommer.

De woordenschat van de rijkste taal ter wereld schiet tekort om accuraat te beschrijven wat de uitgeputte zwervers voelen bij het overschrijden van de 'schreve', de grens tussen Frankrijk en België. Spoedig vernemen ze echter dat hun geliefde dorp door herhaalde bombardementen helemaal van de kaart is geveegd en dat de toegangswegen tot hun West-Vlaamse heimat onbruikbaar zijn gemaakt. Maar het verlies van have en goed

raakt hen minder dan de vreugde die hen overmant bij het besef dat ze na wekenlang dolen veilig in hun bevrijde vaderland zijn aanbeland.

Hun hoopvolle terugtocht richt zich op Poperinge, een gemeente die net buiten de frontlijn lag en die gespaard is gebleven van al te erge oorlogsschade. Hoe dichterbij de groep 'tjoolders' de vriendelijke grensgemeente nadert, hoe sterker een ondefinieerbare kracht hen voortstuwt. Hun interne kwetsuren en hun schamele uiterlijk worden verdrongen door een diepe interne kracht, die geworteld is in de familiale waarden die geen oorlog kan verwoesten. Waar anders dan bij de Poperingse 'keikoppen' kunnen de persoonlijke trots en het onaantastbare eergevoel van stamvader Hendrik en zijn voorvaderen duidelijker tot uiting komen en zich voorgoed verankeren?

De familiale stamboom komt tot volle wasdom in het grensgehucht 'Den Grooten Onzen Heere', alias 'Den Grooten Christ'. Dit vriendelijke gehucht bekleedt een prominente plaats in de gekende collectieve familiegeschiedenis, als ankerpunt en als bindteken voor de leden van opeenvolgende generaties, die de kernwaarden van hun voorouders koesteren en incorporeren in hun karakters, overtuigingen en levenswijze. De onuitwisbare sporen van hun voorouders zullen hun levens blijven kleuren. Van generatie op generatie...